

ФІЛОСОФІЯ ТА ПОЛІТОЛОГІЯ В КОНТЕКСТІ СУЧАСНОЇ КУЛЬТУРИ

ISSN 2663-0265 (print) ISSN 2663-0273 (online)

Journal home page: <https://fip.dp.ua/index.php/FIP>

ПОЛІТИЧНІ НАУКИ

Вікторія Євгенівна ІВАНОВА-БИКАНОВА

Аспірантка кафедри політології,
Дніпровський національний університет
імені Олеса Гончара,
пр. Гагаріна 72, Дніпро, 49010, Україна

Ivanova_Bykanova_VE@protonmail.com, ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-7080-179X>

Victoria IVANOVA-BYKANOVA

Postgraduate student of
the Political Science Department,
Oles Honchar Dnipro National University,
72 Gagarin Ave., Dnipro, 49010, Ukraine

УДК 32.019.51

**АНТИКРИЗОВА СТРАТЕГІЯ ПОЛІТИЧНОЇ КОМУНІКАЦІЇ:
УКРАЇНСЬКИЙ ПОЛІТИКО-ПЕРФОМАНСНИЙ ВИМІР**

Received 27 May 2023; revised 20 June 2023; accepted 30 June 2023

DOI: 10.15421/352307

Анотація

Стаття присвячена критеріям дієвості антикризової політико-перформансної політики, яка може сформуватися лише на основі внутрішньої довіри та раціонального переконання у спільному значенні української державності та успіху проєктів демократичних реформ. Мета дослідження – розкриття антикризового змісту стратегії політичної комунікації в українському політико-перформансному вимірі. Охарактеризовано антикризові політичні технології, які повинні виправити ситуацію негативного ворожого політико-комунікаційного впливу з боку країни-агресора, який триває з 2014 року. Було підкреслено, що антикризові зусилля України в сучасний період мають бути сконцентровані на консолідації української політичної нації. Проаналізовано причини відсутності компромісу та консенсусу, які спричинили поляризацію суспільства в Україні. У світлі подій, що відбуваються в Україні, розкрито використання антикризового потенціалу політичного перформансу на рівні конкретних рішень. Виявлено, що необхідним завданням є пошук символічної форми, яка може подолати потенційні виклики суспільній стабільності. З'ясовано, що протиставлення політичних сил у комунікаційній сфері визначає логіку обміну «політико-перформансними ударами», які мають маніпулятивну природу. Розкрито особливості антикризових політико-комунікаційних технологій середнього рівня, які мають бути зорієнтовані на структуру політичного простору в Україні. Доведено, що антикризовий політичний перформанс регіонального та локального рівня має значний потенціал для переконання. Встановлено, що державні стратегії політичної трансформації та демократичних реформ макrorівня на середньому рівні перетворюються в низку політико-технологічних рішень. Припущено, що реалізація антикризових політико-комунікаційних рішень в Україні має враховувати специфіку сприйняття політичної інформації за цифрової доби. Встановлено, що антикризовий потенціал політичного перформансу в Україні залежить від його застосування на різних рівнях політико-технологічної координації та планування. Зроблено висновок, що розгортання демократичних політичних реформ в умовах сучасної України спричиняє стратегії політичної комунікації з боку публічної влади тісно пов'язані із рутинними практиками представлення щоденної діяльності або бюрократичних структур.

Ключові слова: *політичний перформанс, політична комунікація, політична трансформація, політичний ризик, антикризова стратегія.*

**ANTI-CRISIS STRATEGY OF POLITICAL COMMUNICATION:
THE UKRAINIAN POLITICAL-PERFORMANCE DIMENSION**

Abstract

The article is devoted to the criteria for the effectiveness of anti-crisis political performance policy, which can be formed only on the basis of internal trust and rational conviction in the common meaning of Ukrainian statehood and the success of democratic reform projects. The purpose of the study is to reveal the anti-crisis content of the political communication strategy in the Ukrainian political-performance dimension. Anti-crisis political technologies are characterized, which should correct the situation of negative hostile political and communication influence on the part of the aggressor country, which has been ongoing since 2014. It was

emphasized that Ukraine's anti-crisis efforts in the modern period should be focused on the consolidation of the Ukrainian political nation. The reasons for the lack of compromise and consensus, which caused the polarization of society in Ukraine, were analyzed. In the light of the events taking place in Ukraine, the use of the anti-crisis potential of political performance at the level of specific decisions is revealed. It was revealed that the necessary task is to find a symbolic form that can overcome potential challenges to social stability. It has been found that the confrontation of political forces in the communication sphere determines the logic of the exchange of "political and performance blows", which have a manipulative nature. Features of mid-level anti-crisis political and communication technologies, which should be oriented to the structure of the political space in Ukraine, are revealed. It has been proven that the anti-crisis political performance at the regional and local level has a significant potential for persuasion. It has been established that the state strategies of political transformation and democratic reforms at the macro level at the medium level turn into a series of political and technological solutions. It is assumed that the implementation of anti-crisis political and communication solutions in Ukraine should take into account the specifics of the perception of political information in the digital age. It has been established that the anti-crisis potential of political performance in Ukraine depends on its application at various levels of political-technological coordination and planning. It is concluded that the deployment of democratic political reforms in the conditions of modern Ukraine causes political communication strategies on the part of public authorities to be closely related to routine practices of presenting daily activities or bureaucratic structures.

Keywords: *political performance, political communication, political transformation, political risk, anti-crisis strategy.*

Постановка проблеми.

В умовах тяжкої «ковідної» кризи, а також повномасштабної російсько-української війни основою української антикризової політики комунікаційної стратегії має бути єднання суспільства навколо демократичних цінностей. Нагальним завданням є формування спільних уявлень щодо символічного політико-комунікаційного представлення інтересів політично активної громадськості та найширших верств суспільства. Монополізація медіаполітичного простору з боку окремих політичних сил та груп в Україні в довоєнний період стала істотним обмежувальним чинником реалізації національної антикризової стратегії. Вона висуває питання політико-комунікаційної протидії зовнішнім втручанням, в тому числі ворожим політико-перформансним акціям та демонстративним політичним діям.

На сучасному етапі кризова політична комунікація має включати координацію та автономне визначення антикризових цілей і формування креативних антикризових політичних меседжів. Важливим також є узгодження і мотивація різних політичних мотивів, які мають політико-технологічну форму та висуваються на загальнонаціональний рівень. Укладення неформальних «пактів» про «політичний ненапад» має істотно доповнити внутріш-

ньополітичні засади перформансної діяльності, посилити їх кореляцію як з реальними подіями, так із настроями в суспільстві. Означене вимагає масштабної політико-діагностичної роботи, ефективного та масштабного застосування маркетингових підходів до моніторингу та мобілізації політичних активів. Дієва антикризова політико-перформансна політика може сформуватися лише на основі внутрішньої довіри та раціонального переконання у спільному значенні захисту української державності та успіху майбутніх проєктів демократичних реформ.

Аналіз публікацій.

Політичний акціонізм перформансного типу вивчається багатьма зарубіжними та вітчизняними науковцями. Зокрема, Дж.Комптон досліджує так зване «щеплення» проти/з політичним гумором [Compton 2018], М.Даніельсон та Т.Роландссон вивчають проблему презентації політиків як артистів в рамках політичної вистави особистого [Danielson, Rolandsson 2020], О.Дріссенс надає увагу селебритизації суспільства та культури на основі розуміння структурної динаміки культури знаменитостей [Driessens 2012], Р.Г.Лоуренс та А.Бойдстун розкривають потенціал знаменитостей як політичних акторів та мережу розваг як своєрідні політичні ЗМІ [Law-

rence, Boydston 2017], український політолог А.Кройтор вивчає політичний акціонізм як форма мистецького виразу політичного протесту [Кройтор 2019]. Однак, проблема потребує висвітлення в контексті антикризової державної політики сучасної держави.

Метою статті є розкриття антикризового змісту стратегії політичної комунікації в українському політико-перформансному вимірі. Завданням статті є з'ясування політико-перформансних способів протидії кризи конфліктності в перехідному суспільстві.

Основний зміст.

Інструментальний потенціал політичних технологій на макрорівні проявляється в завданнях розколу суспільства та виконання політичних цілей зовнішніх гравців. Антикризові політичні технології покликані виправити ситуацію російського негативного політико-комунікаційного впливу, який триває з 2014 року та навіть раніше (з 2004 року). Українські політологи слушно зазначають, що «у ході передвиборчої кампанії 2004р. проявився новий інструментальний фактор – політичні технології. Конфлікт у владній еліті проектувався на суспільство, при цьому педалювалися стереотипні уявлення про регіональні, мовні, історико-культурні відмінності в українському соціумі» [Україна: шлях до консолідації 2017: 4].

Політико-технологічна парадигма конфлікту на макрорівні в Україні тривалий час сформувала глибинні передумови для механізмів самовідтворювання політичної кризи. Антикризові зусилля в сучасний період (особливо після повномасштабного вторгнення російського агресора) мають бути сконцентровані на консолідації української політичної нації, громадянського суспільства та публічної влади. Згідно з фахівцями НАН України, «під час Помаранчевої революції проявилися сигнали про можливу кризу державності (рішення місцевих рад західноукраїнських регіонів про визнання Президентом одного з кандидатів до оприлюднення офіційних результатів, сепаратистський з'їзд у Северодонецьку, ледь не реалізовані плани силового розгону Майдану тощо). Конфронтаційні формати, закладені у той час, підтримувалися протягом десятиліття

і проявились у драматичних подіях Революції Гідності та російської агресії 2014р.» [Україна: шлях до консолідації суспільства: національна доповідь 2017: 38].

Стратегії одновекторного політико-технологічного впливу в сучасній Україні реалізовувалися в межах домінування певних владних команд. Відсутність компромісу та консенсусу спричинило поляризацію суспільства. Засоби політичних аргументів мають на меті створити символічне підґрунтя макрорівня для подолання наслідків конфліктів після Революції Гідності та війни на Сході України. Вчені слушно зазначають, що «для збереження своєї влади команда В. Януковича намагалася збільшити коло своїх прихильників підвищенням статусу російської мови та декларацією курсу на поглиблення відносин із Російською Федерацією. Але ці політтехнологічні інструменти тільки ще більше розколювали українське суспільство» [Україна: шлях до консолідації 2017: 38].

У контексті використання антикризового потенціалу політичного перформансу на рівні конкретних рішень необхідним завданням є пошук символічної форми, яка може подолати значення суспільних протестів. В цьому контексті поведінка президента Віктора Януковича в рамках кейсу підписання «Положення про асоціацію з Європейським Союзом» стала прикладом неграмотного поводження з символічними цінностями, які мають потужний перформансний потенціал. Київські політологи справедливо стверджують, що «восени 2013р. В.Янукович та його оточення остаточно відмовилися від курсу на асоціацію з Європейським Союзом, що викликало протест більшості суспільства і привело до Революції Гідності, яка завершилася падінням створеного ним політичного режиму, але водночас і до кризи держави у цілому» [Україна: шлях до консолідації 2017: 40]

Середній рівень антикризових політичних комунікацій, який стосується конкретних рішень та ситуацій, означає необхідність розрахунку результативності політико-перформансних акцій та кампаній. Протиборство політичних сил у комунікаційній сфері визначає логіку обміну «політико-перформансними

ударами», які мають маніпулятивного природу. Натомість логіка подолання кризи політико-комунікаційними засобами вимагає уникнення конфліктних кампаній та напруження в суспільстві. «Загрозливим для характеру політичної конкуренції є політичне маніпулювання суспільною свідомістю та суспільними настроями. Політичне маніпулювання набуває поширення у зв'язку із появою нових інформаційних технологій, що, у свою чергу, призводить до збільшення кількості інформаційних потоків і нових знань», обґрунтовано зауважують фахівці НАН України [Україна: шлях до консолідації 2017: 103].

Антикризові політико-комунікаційні технології середнього рівня мають бути зорієнтовані на структуру політичного простору в Україні. Вони нерідко акцентують увагу на політичному регіоналізмі. Публічна апеляція до регіоналізму в нашій державі тривалий час мала дещо штучний, демонстраційний характер. Проте ідеї локального і регіонального представництва є раціональними для укріплення демократії і внутрішньої консолідації. Це показали процеси децентралізації та реформа місцевого самоврядування починаючи з 2015 року. Дослідники ІПЕНД переконують, що «в умовах трансформації політичної системи України, пошуку збалансованої моделі державного управління зростає науковий і політико-технологічний інтерес до феномену регіоналізму та проблем децентралізації. Тенденція посилення регіоналізації як способу збереження культурної, економічної, історичної, врешті – політичної ідентичності характерна для більшості країн Європи. Вона зачепила навіть держави з традиційно унітарним устроєм» [Державне політичне правління 2017: 28].

Антикризовий політичний перфоманс регіонального та локального рівня має значний потенціал для переконання. Проте необхідним є емпіричний пошук символічного виразу регіональної або місцевої ідентичності. Для цього перфомансні заходи є оптимальним інструментами. Фахівці-політологи обґрунтовують думку, що «побудована на створенні, посиленні й використанні протиріч між регіонами країни, міжнаціональних чи міжконфесійних

розходжень або розбіжностей, ця технологія в Україні була не досить ефективною і використовувалася, здебільшого, у передвиборчий період. Тобто, як і внутрішньополітичний, цей чинник працював досить «кволо». Використання ж політтехнологіями іншої держави наявних в українському соціумі певних регіональних відмінностей призвело до неочікуваних ними результатів» [Державне політичне правління 2017: 48].

Державні стратегії політичної трансформації та демократичних реформ макrorівня на середньому рівні перетворюються в низку політико-технологічних рішень. Ними є оцінка поточних проблем, виявлення особливостей аудиторії, формування конкретних напрямів впливу на поведінку та стан громадської думки. Цілеспрямованість та консолідованість зусиль повинні забезпечити бажаний антикризовий ефект. Згідно з дослідниками державного політичного правління, «поточні соціокультурні трансформації, пов'язані з дискурсом декомунізації і дебіюрократизацією (перейменування вулиць і населених пунктів, переведення базових соціальних послуг на цифрові технології, відкриття сервісних центрів тощо), свідчать про тенденцію розбудови громадянського суспільства і модернізацію інтелектуального продукту. Одночасно з декомунізацією і дебіюрократизацією відносно динамічно розвивається сфера послуг, переходячи до новітніх цифрових технологій» [Державне політичне правління 2017: 196].

Реалізація антикризових політико-комунікаційних рішень в Україні має враховувати специфіку сприйняття політичної інформації за цифрової доби. Це вимагає від політичних перфомансів відповідності медіа-формату, засобам візуалізації, адекватності каналам передавання тощо. Це необхідно враховувати під час планування ресурсів для антикризових політико-комунікаційних кампаній. Згідно з концепцією державного політичного правління, «зі зростанням інформаційної грамотності населення України, поширенням цифрових технологій і цифрової культури, утверджується і громадянська відповідальність, заснована на індивідуальній ініціативі, обізнаності у поточних явищах і процесах, здатності

критично і асиметрично формулювати власні думки та ідеї, оцінювати сьогодення з точки зору майбутнього держави, а не ситуативних економічних чи політичних дивідендів» [Державне політичне правління 2017: 199].

Отже, антикризовий потенціал політичного перформансу в Україні залежить від його застосування на різних рівнях політико-технологічної координації та планування. Завдання макрорівня передбачають визначення ролі і місця політико-перформансної складової на довготермінову перспективу. Завдання «мезорівня» вимагають уваги до питань ресурсного забезпечення, специфіки аудиторії, змісту політичного меседжу та адресності персоналізації ефектів.

Таким чином, завданням політичних технологій в умовах антикризової стратегії з боку публічної влади та державницьких політичних сил є нейтралізація провокативних та деструктивних політико-комунікаційних кампаній як з боку країни-агресора, так і з боку внутрішніх політичних акторів, захоплених амбіціями влади та розподілу ресурсів. Політичний перформанс відіграє значну, навіть вирішальну роль в політичних кампаніях на фінальних етапах політико-комунікаційних подій. Іншим сценарієм є заявка у вигляді політичного перформансу, коли театралізоване символічне дійство є «пунктом відліку» подальших політико-комунікаційних дій. В обох випадках політико-технологічні координаційні центри повинні визначитися стосовно сил та засобів, а також кінцевих і проміжних політичних результатів. Також політичні актори мають враховувати необхідність збереження української політичної системи як такої як середовища політико-комунікаційної ігри.

Визначення перформансу як типу політичної дії пов'язане з науковим конвенційним тлумаченням, яке відображає стан та значення цього явища в сучасній культурі. При цьому політичне значення залежить від типу учасників та теми акції. Вітчизняні науковці слушно вказують, що «перформанс – це інтеракція з потужною експресією, що вирізняється серед інших інтеракцій. Привертання, концентрація уваги – це частина його сутнісної характеристики. Візуальний компонент додає йому ви-

разності, а разом з тим гармонічно вписується у саму форму перформансу, стаючи її невід'ємним і нерозривним елементом» [Агафонова, Карчевська 2020: 18]. Відповідно, функціонал перформансу в політико-комунікаційній кампанії (акції) є однозначним – це первинне привертання уваги.

Класичне поняття перформансу відображає прагнення представників мистецтва реалізувати свої творчі інтенції. Якщо вести мову про політичне значення, то суб'єктивне прагнення самопрезентації властиве також громадським активістам та протестним групам. Отже, перформансне мистецтво є виявом свободи волі. На думку сучасних аналітичних науковиць, «перформанс і є особливою інтерактивною формою зі значним вмістом не лише технологічності, а й імпровізаційного, театралізованого компонентів. Він не завжди є передбачуваною формою комунікації, експромт є тим елементом, що виокремлює його серед інших політико-комунікативних практик. Це не просто діяння, це діяння акторів, що привертає, концентрує увагу, адже, у іншому випадку, ми б вели мову про суто вербальну чи невербальну комунікації» [Агафонова, Карчевська 2020: 20].

Наявність своєрідної культури перформансу та середовища реалізації творчих інтенцій говорить про традиції та зв'язки соціальної діяльності та мистецтва. Класичний мистецький перформанс передбачає наявність особливо підготовленої аудиторії. Водночас сучасна масова освіта формує аудиторію, придатну для сприйняття смислів політичних перформансів. В Україні така аудиторія також проходить процес творення. Згідно з українськими експертками, «враховуючи той факт, що частіше політичний вибір людина робить під впливом емоцій, а не раціонального усвідомлення стану політичної системи, то головним завданням політичного перформансу стає саме виклик почуттів (симпатії-антипатії, захоплення-презирства) у аудиторії через комунікативну взаємодію. Значну роль у такій взаємодії відіграє політичний символізм, політична міфотворчість, створення квазіподій, перетворення політики на шоу. Це дозволяє активізувати ірраціональні шари суспільної

свідомості, створити видимість відкритості кандидата шляхом прийомів політичної психології – навіювання, зараження тощо, сформувавши таким чином необхідну позицію при голосуванні» [Агафонова, Карчевська 2020: 20].

Конкретні кейси політичного перформансу в перехідних державах відображають нестійкість соціального порядку та нестійкість верховенства права. Наявність зловживань владою в щоденному побуті спричиняє протест проти авторитарної влади. Як вважає сучасна авторка А.Оніщенко, «прикладом успішного використання мемів для підвищення рівня лояльності можна назвати видану мером Києва Віталієм Кличком книгу-збірку його оговірок та карикатурних фраз, які попередньо вже встигли оформитись у вигляді мемів. Цей жест було сприйнято цілком позитивно, адже гумор є доволі сильним важелем нашої культурної традиції, що допомогло Кличку використати допущені раніше помилки собі на користь» [Оніщенко 2021].

Дієвість та комунікаційний вплив політичного перформансу залежить від суб'єктної участі. Активність конкретної людини як учасника вимагає значних зусиль та інтелектуального рівня. Водночас вольова складова також сприяє виразу інтересів та вимог, закладених у перформансному посланні. На думку дослідників політичного медіа-поля, «класична інституалізована комунікація вже не відповідає запитам сучасності. Тяжкі текстові конструкції з великою кількістю канцеляризмів та складних формулювань просто не сприймаються аудиторією. Саме тому ми опиняємось у ситуації, де суспільство не може почути владу, а влада не здатна донести свої повідомлення до суспільства. Така ситуація актуалізує дослідження символів та перформансів, які виступають одними з найбільш ефективних інструментів комунікації в добу постмодерну та можуть бути застосовані на нових комунікативних майданчиках – у соціальних мережах» [Оніщенко 2021].

Протестний політичний перформанс має багато значень та символічних аспектів, враховуючи популярні символи масової культури. Учасники перформансних акцій прагнуть

звернути увагу на свої ідеї та вимоги. При цьому вони чітко пов'язують свої послання із внутрішньополітичними контекстом країни на основі символічної ідентифікації. «Застосування символів здатне вирішити проблему множинності інтерпретацій, подолати мовний, класовий та віковий бар'єри. Вони ефективні для зміни настроїв у суспільстві та відповідають запиту на візуалізацію дискурсу та превалювання зображень над текстом. Прикладом ефективного використання символів та перформансів є чи не кожен передвиборчий перегон. На жаль, після завершення виборчого процесу та затвердження на посаді українські політики починають використовувати класичну забюрократизовану комунікацію, що значно віддаляє їх від їхнього електорату», вказує сучасна українська дослідниця [Оніщенко 2021].

Перформансні акції або вчинки в більшості випадків несуть відбиток власних емоцій учасників. Цінність пережитого перформансного досвіду полягає у точності передавання психічного стану. При цьому виклик суспільству кидає не лише соціальна група, але й конкретна людина. Ресурси наукового аналізу політичної медіа сфери стверджують, що «із включенням людей, які прийшли в політику з медіа та інших сфер, ми бачимо, як ситуація поступово змінюється і відбувається рух у бік неформальної та доступної комунікації. І такий підхід уже підтверджує свою ефективність. Це говорить про необхідність подальшого дослідження цієї теми та визначення всіх переваг і можливостей їх застосування. Адже сприйняття та розуміння політики через символ та перформанс сьогодні набирає нових масштабів та проявів» [Оніщенко 2021].

Символічна вимога в рамках перформансу відіграє роль фокусного елемента. Проста демонстрація незгоди або протести не є дієвою, якщо політичні перформери не вимагають, або не пропонують конкретних змін або реформ. В умовах російсько-української війни вкрай актуальним є звернення до зарубіжної аудиторії з українським баченням ситуації. Як вважають українські митці-автори політичних перформансів, «першим проєктом Школи Політичного Перформансу став «Пліт Крим».

До сьогодні він є наймасштабнішою акцією, проведеною в рамках руху. «Пліт Крим» – довготривалий активістський перформанс, який Марія Куліковська розпочала у серпні 2016 року. Проєкт був реалізований завдяки підтримці Goethe-Institut у Києві та Центру Візуальної Культури, де згодом відбулася виставка про подорож мігруючого парламенту – «Пліт Крим: Карти Доли». Влітку 2017 виставка стала спеціальним проєктом Одеської бієнале. Одразу після виставки в Одесі соціальна скульптура «Пліт Крим» відправилася до Барселони, де була представлена у публічному просторі міста за підтримки культурного фонду Ізоляція та програми Swab Performance Ярмарки сучасного мистецтва в Барселоні. Тоді ж «Пліт Крим» був представлений під час лекції-перформансу Марії Куліковської у Ліверпульському університеті Джона Мурса» [Школа Політичного Перформансу 2017].

Складні символічні конструкції закладені в перформансах, потребують окремого тлумачення. Тому в політико-мистецьких колах точиться дискусія про значення тих чи інших перформансних акцій для загальнолюдського та глобального рівня. Вони мають бути сприйняті не лише національною, але й міжнародною аудиторією. В сучасній Україні спостерігається тенденція до адресування політико-перформансних послань до міжнародних слухачів та глядачів. Також помітне прагнення розвинути цю діяльність до рівня масової. Згідно з практичними експертами медіа-сфери, які розробляють і втілюють політичні перформанси, «Школа Політичного Перформансу (або ШПП) – це можливість зробити соціальне та політичне висловлювання. ШПП – це можливість експериментальних візуальних, звукових та науково-публіцистичних робіт. Учасники ШПП розділяють загальні етичні та естетичні цінності. ШПП – це рух вільного висловлювання та демократії. Школа виступає проти цензури та є незалежною у своїх поглядах та діях» [Школа Політичного Перформансу 2017].

Специфіка застосування політичних перформансів в Україні пов'язана зі спробами використання державою політико-комунікаційних властивостей з метою забезпечення

внутрішньої консолідації. Перформанс також може бути застосований в рамках потужної кампанії соціальної реклами. Прикладом цього слугують перформансні акції, проведені на честь 30-річчя незалежності України. Зокрема, під час перформансу маленька дівчинка – уособлення України – проходила через різні періоди історії. Однак в інтересах антикризової політики бажано брати до уваги етнонаціональне та етноконфесійне різноманіття сучасної України. Українські науковці Ю.Халілова-Чуваєва та І.Бубнов справедливо зауважують, що «мультикультуралізм теоретично припускає можливість наявності в рамках однієї держави багатьох диференційованих етнонаціональних або релігійних груп, які продовжують зберігати власну ідентичність у чітко окреслених межах» [Халілова-Чуваєва, Бубнов 2013: 69].

Антикризове визначення впливу політичного перформансу в сучасній Україні може проявлятися в діях конкретних політичних акторів. Мотивація уникнення або мінімізації шкоди, завданої репутації, спонукає політиків до неординарних дій. Зокрема, одним із прийомів є удаване визнання своїх помилок. Неспіввимірне значення політичних перформансів у рамках системи вітчизняної політичної комунікації підтверджуються досвідом сучасних виборчих кампаній. Майже в кожній виборчій кампанії наявний політичний суб'єкт, який внаслідок перформансної стратегії привертає увагу та впливає на загальну схему продукування політичного результату.

Вирішення технічних завдань політичного процесу, зокрема завдань дискредитації політичних супротивників, сприяє більш ефективному використанню політичного перформансу в сучасній Україні. Елементи перформансу додають значення публічним політичним заявами та роблять подію зрозумілою для пересічних громадян.

Акцентування уваги на хибних діях влади також є важливим напрямком використання політичного перформансу в Україні. Разом з тим, антивладні виступи або критика державної політики виступає швидше засобом розгортання та поширення кризи, ніж її запобігання і ліквідації. Сучасні українські аналіти-

ки повідомляли, що «10 грудня о 15.00 (2009 року – Авт.) на площі Свободи в рамках Всеукраїнської громадської кампанії «Рік без молоді» група ініціативної молоді покаже перформанс «Рік міністру в Україні або ніч в музею». Учасниками заходу стануть близько 30 харків'ян, представників громадсько-активного руху міста. Театралізована вистава присвячуватиметься проваленому року молоді, яким згідно до Указу Президента № 616/2008 повинен був стати 2009 рік. Об'єктом громадянського тиску має стати Міністерство у справах сім'ї, молоді та спорту, оскільки саме на нього покладені функції головного лобісту молодіжних інтересів в органах державної влади»[Рік міністру в Україні 2009].

Отже, антикризове функціональне призначення політичного перформансу в сучасній Україні ще потребує вироблення національної традиції. Вона полягатиме в селекції найбільш оптимальних форм та ситуацій. Разом з тим, емпіричні прояви політико-перформансної дії дають змогу стверджувати, що антикризовий вимір нестандартної політичної комунікації формується як з боку інститутів публічної влади, так і з боку громадянського суспільства.

Висновки.

Таким чином, антикризовий потенціал політичного перформансу в сучасній Украї-

ні детермінований політико-інституційною взаємодією, а також загальним тлом соціально-економічної кризи, спричиненою війною. Неконтрольована та неузгоджена перформансна діяльність політичних акторів в сучасній ситуацію збільшує ризики та невизначеності, у якій суперництво за політичну владу може призвести до неконтрольованої радикалізації політика комунікаційних діє. Ці процеси можуть мати непередбачувані наслідки у вигляді руйнування механізмів відкритої громадської думки, механізмів політичної соціалізації тощо. Розгортання демократичних політичних реформ в післявоєнних умовах сучасної України спричинятиме застосування специфічних стратегій політичної комунікації з боку публічної влади. Вони будуть тісно пов'язані із рутинними практиками представлення щоденної діяльності або бюрократичних структур. Антикризові умови натомість вимагають активної позиції міністерств та інститутів влади в цілому, президентської, парламентської та навіть судової ланки зокрема. Політико-комунікаційні прояви цих інституційних гравців мають бути підпорядковані єдиній меті формування позитивного антикризового інформаційного тла, яка буде опиратися настійливим спробам зовнішніх опонентів підірвати внутрішньополітичну стабільність.

Бібліографічні посилання

- Compton, J. (2018). Inoculation Against/with Political Humour, в: *J.C.Baumgartner, A.B.Becker, edited by. Still Good for A Laugh? Political Humor in A Changing Media Landscape. A New Generation of Research.* New York: Lexington Books, 95-114.
- Danielson, M., Rolandsson, T. (2020). Politicians as entertainers - a political performance of the personal. *Journal of Media & Cultural Studies*, 34(5), 733-748.
- Driessens, O. (2012). The Celebritization of Society and Culture: Understanding the Structural Dynamics of Celebrity Culture. *International Journal of Cultural Studies*, 6(6), 641-657.
- Lawrence, R.G., Boydston, A.E. (2017). Celebrities as Political Actors and Entertainment as Political Media, в: *P. Van Aelst, S. Walgrave, edited by. How Political Actors Use the Media. A Functional Analysis of the Media's Role in Politics.* Cham. Switzerland: Palgrave MacMillan, Springer International Publishing AG, 39-61.
- Кройтор, А.В. (2019). *Політичний акціонізм як форма мистецького вирзу політичного протесту.* [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://hdl.handle.net/11300/16374> (дата звернення 11.05.23)
- Україна: шлях до консолідації суспільства: національна доповідь. (2017). Ред. кол.: С.І.Пирожков, Ю.П.Богущий, Е.М.Лібанова, О.М.Майборода та ін.; Інститут політичних і етнонаціональних досліджень ім. І.Ф.Кураса НАН України. К.: НАН України.
- Державне політичне правління і національна єдність: аналітична доповідь. (2017). За ред. О.М.Майбороди. К.: ІПіЕНД ім. І.Ф.Кураса НАН України.
- Агафонова, Г., Карчевська О. (2020). Політичний перформанс як інструмент формування політичної

культури українського суспільства. *Вісник Прикарпатського університету. Політологія*, 14. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://journals.pnu.edu.ua/index.php/politics/article/download/5983/6262/> (дата звернення 18.05.23)

- Оніщенко, А. (2021) Символ та перформанс у політичній комунікації доби постмодернізму. *Knowledge, Education, Law, Management*, 2(38), Vol.1, 172-176. <https://doi.org/10.51647/kelm.2021.2.1.26>
- Школа Політичного Перформансу*. (2017). [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://www.ua.garage33.net/school-of-political-performance> (дата звернення 10.05.23)
- Халілова-Чуваєва Ю.О., Бубнов І.В. (2013). Європейська політика мультикультуралізму і криза національної ідентичності: політичний аспект. *Вісник Донецького національного університету економіки і торгівлі ім. Михайла Туган-Барановського. Сер.: Гуманітарні науки*, 2, 66-77.
- «Рік міністру в Україні або ніч в музею» - під такою назвою відбудеться перформанс на головній площі Харкова. (2009). [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://dem-alliance.org/news/rik-ministru-v-ukrayini-abo-nich-v-ukrayiny/31426014.html> (дата звернення 12.05.23)

References

- Ahafonova, H., Karchevska O. (2020). Politychnyi perfomans yak instrument formuvannia politychnoi kultury ukrainskoho suspilstva [Political performance as a tool for forming the political culture of Ukrainian society]. *Visnyk Prykarpatskoho universytetu. Politolohiia*, 14. Retrieved May 18, 2023 from <https://journals.pnu.edu.ua/index.php/politics/article/download/5983/6262/> (in Ukrainian)
- Compton, J. (2018). Inoculation Against/with Political Humour, in: *J.C.Baumgartner & A.B.Becker, edited by. Still Good for A Laugh? Political Humor in A Changing Media Landscape. A New Generation of Research*. New York: Lexington Books, 95-114.
- Danielson, M., Rolandsson, T. (2020). Politicians as entertainers - a political performance of the personal. *Journal of Media & Cultural Studies*, 34(5), 733-748.
- Derzhavne politychne pravlinnia i natsionalna yednist: analitychna dopovid* [State political government and national unity: analytical report]. (2017). Za red. O.M.Maiborody. K.: IPIEND im. I.F.Kurasa NAN Ukrainy. (in Ukrainian)
- Driessens, O. (2012). The Celebritization of Society and Culture: Understanding the Structural Dynamics of Celebrity Culture. *International Journal of Cultural Studies*. 6(6), 641-657.
- Khalilova-Chuvaieva Yu.O., Bubnov I.V. (2013). Yevropeiska polityka multykulturalizmu i kryza natsionalnoi identychnosti: politychnyi aspekt [European policy of multiculturalism and the crisis of national identity: political aspect]. *Visnyk Donetskoho natsionalnoho universytetu ekonomiky i torhivli im. Mykhaila Tuhan-Baranovskoho. Ser.: Humanitarni nauky*, 2, 66-77. (in Ukrainian)
- Kroitor A.V. (2019). *Politychnyi aktsionizm yak forma mystetskoho vyrzu politychnoho protestu* [Political actionism as a form of artistic expression of political protest]. Retrieved May 11, 2023 from <https://hdl.handle.net/11300/16374> (in Ukrainian)
- Lawrence, R.G., and A.E.Boydston. (2017). Celebrities as Political Actors and Entertainment as Political Media, in *P. Van Aelst & S.Walgrave, edited by. How Political Actors Use the Media. A Functional Analysis of the Medias Role in Politics*. Cham, Switzerland: Palgrave MacMillan, Springer International Publishing AG, 39-61.
- Onishchenko, A. (2021). Symvol ta performans u politychnii komunikatsii doby postmodernizmu [Symbol and performance in political communication of the postmodern era]. *Knowledge, Education, Law, Management*, 2(38), Vol.1, 172-176. <https://doi.org/10.51647/kelm.2021.2.1.26>
- «Rik ministru v Ukraini abo nich v muzeiu» - pid takoiu nazvoiu vidbudetsia perfomans na holovnij ploschi Kharkova. [“A year for a minister in Ukraine or a night in a museum” - this is the name of the performance on the main square of Kharkiv]. Retrieved May 12, 2023 from <https://dem-alliance.org/news/rik-ministru-v-ukrayini-abo-nich-v-ukrayiny/31426014.html> (in Ukrainian)
- Shkola Politychnoho Performansu* [School of Political Performance]. (2017). Retrieved May 10, 2023 from <https://www.ua.garage33.net/school-of-political-performance> (in Ukrainian).
- Ukraina: shliakh do konsolidatsii suspilstva: natsionalna dopovid* [Ukraine: the way to the consolidation of society: a national report]. (2017). Red. kol.: S.I.Pyrozhkov, Yu.P.Bohutskyi, E.M.Libanova, O.M.Maiboroda ta in.; Instytut politychnykh i etnonatsionalnykh doslidzhen im. I.F.Kurasa NAN Ukrainy. K.: NAN Ukrainy. (in Ukrainian)